

УДК 37.378

**Застосування медіаосвітніх технологій в професійній підготовці
майбутнього вчителя іноземної мови**

У статті розкрито особливості введення та раціонального використання як традиційних так і новітніх медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутнього вчителя іноземної мови. Проаналізовано їх вплив на навчально-виховний процес.

Ключові слова: медіаосвіта, медіаосвітні технології, підготовка майбутнього вчителя іноземної мови.

Система вищої освіти в Україні формується як один з пріоритетних напрямів і ціннісних орієнтацій державності та суспільної свідомості. Проблема освіти молодого покоління набувають особливого значення, оскільки доля майбутнього людства більшою мірою залежатиме від розвитку духовної і моральної сфери суспільства.

Головним завданням системи освіти в Україні є формування та розвиток конкурентоздатного, з глибокою мотивацією до продуктивної педагогічної діяльності вчителя, який завдяки креативному, творчому мисленню, бажанню навчатися, ефективно застосовує інноваційні засоби з метою підвищення якості знань учнів. Тому саме професійна підготовка вчителя іноземної мови як носія духовних цінностей, спадкоємця поколінь має сприяти утвердженню гуманної, демократичної особистості, здатної до саморозвитку, самореалізації своїх інтересів та обдарувань [1, с.14].

Глибока професійна компетентність є одним з головних пріоритетів закладів освіти. Тому питання підготовки знаходиться у центрі наукової уваги багатьох вчених (Л.І. Анциферова, Г.О. Балл, С.Я Батишев, В.І. Журавльов, І.П. Ящук та ін). Сутність поняття професійної компетентності було предметом

розгляду і роботах І.А. Зазюна, Н.Г. Ничкало, М.В. Розова, В.П. Беспалько, М.Б. Євтуха, О.А. Дубасенюк, О.Є Антонової та ін.

Стаття 34 Конституції України визначає «Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір [2]. Саме на процес формування конкурентоздатного фахівця впливає інформація, отримана з різних джерел. Однак досить часто періодичні видання, програми радіо, кіно, телебачення, сайти мережі Інтернет пропонують дезінформацію з метою зацікавлення, маніпуляції, залучення великої аудиторії. Спостерігається негативний вплив системи засобів масової інформації на розвиток та професійне становлення студентів. У цьому випадку досить тяжко змінити, переробити пресу та інші медіатехнології; тому потрібно «змінити» аудиторію, слухачів, глядачів, у тому числі учителів, під впливом яких формується світогляд молодого покоління.

Особлива роль у даному процесі належить вчителям іноземних мов, так як саме вони мають доступ до медіаджерел на іноземній мові. У майбутніх учителів іноземних мов повинне розвиватись критичне мислення, відношення до отриманої з різних джерел інформації, і саме **медіаосвіта** сприяє формуванню медіаграмотності майбутніх учителів іноземних мов, вмінням аналізувати медіатексти отримані з різних джерел інформації.

У педагогічній літературі описані два підходи щодо визначення самого терміна «медіаосвіта». Вчені Російської школи (Федоров А. В., Шариков А. В., Рижих Н.П., Хижняк І.М., Строганова Т.В. та ін.) вважають, що «медіаосвіта – це напрям педагогіки, що забезпечує вивчення закономірностей масової комунікації (преси, ТБ, радіо, кіно, відео тощо)» [3, с.555]. Основними завданнями такої медіаосвіти є підготовка нового покоління до життя в сучасних інформаційних умовах, сприйняття, розуміння, усвідомлення наслідків впливу різної інформації, навчання способів спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів. Прихильники іншого підходу (Дж. Гріпсруд, Д. Букінгем, Д.Шретер, Дж. Сефтон-Грін та

ін.) вважають що, медіаосвіта – це процес розвитку особистості посередництвом і матеріалами засобів масової комунікації: преси, радіо, телебачення, кіно, інтернет, інших мультимедійних комп'ютерних систем. У цьому випадку головне завдання медіаосвіти – розвивати вміння поставити ЗМІ на службу людям, взяти з них найцінніше, а також активно брати участь у створенні власних медіапродуктів.

У більш нових трактуваннях медіаосвіти наголос все частіше робиться на формуванні в аудиторії ЗМІ здатності до активного, осмисленого засвоєння медійного змісту, заснованого на знаннях про сутність, специфіку і цілі масових комунікацій. Все більше уваги надається «розвитку самостійного критичного мислення стосовно засобів масової інформації, надбанню практичних навичок у виявленні неправдивих повідомлень і спотворень інформації, виробленню стійкого імунітету до маніпулятивного впливу мас-медіа, збагаченню соціального досвіду аудиторії в практиці спілкування з друкованою й електронною продукцією. У даному випадку Медіаосвіта покликана формувати культуру раціонального освоєння медійного змісту, розвивати соціальну активність громадян.

Саме медіаосвітні технології, які виокремилися в окрему частину педагогіки – медіадидактику, що розробляє теорію медіаосвіти й навчання, науково обґрунтовує зміст медіаосвіти, вивчає закономірності, принципи, методи й організаційні форми навчання із залученням медіапродуктів та опертям на мас-медіа, - втілюють принципи гуманізації освіти, сприяють підвищенню інтелектуального, культурного, духовного, морального рівня майбутнього фахівця. Тому ми вважаємо, що саме медіаосвітні технології будуть ефективними при професійній підготовці вчителя. Медіаосвітні технології допомагають майбутнім викладачам іноземної мови точніше визначити своє місце в системі суспільних відносин, вибрати бажане соціальне становище; сприяють становленню особистості студентів, дозволяють їм стати

активними членами суспільства, озброює їх необхідними знаннями, формують світогляд і розвивають творчі здібності.

Проблему застосування медіаосвітніх технологій у навчально-виховному процесі досліджували зарубіжні та вітчизняні науковці. Зокрема, естетичне виховання молоді засобами кіномистецтва (О.В. Федоров), розвиток та функціонування медіапедагогіки, медіадидактики та медіавиховання (Г.В. Онкович), формування критичного відношення до отриманої з різних джерел негативної інформації (Б.В. Потятиник), розвитку мас-медійних навчальних технологій у середніх закладах освіти США (С.П. Шумаєва), педагогічні умови застосування медіаосвіти у процесі професійної підготовки майбутніх учителів (Ю.М. Козаков) та ін.

В зарубіжних країнах, зокрема у США, медіаграмотності навчають, як на інтегрованих заняттях в рамках звичайних предметів (історії, географії, англійської мови тощо), так і на автономних курсах (фотографії, журналістики, телебачення, масової комунікації, кіноведення тощо). Зокрема, використання аудіовізуальних медіа у класі (К. Тайнер), використання методичної концепції «навчання з залученням» (Б. Мінз), систематизація вимог до знань і умінь, які пред'являються до учнів шкіл різних штатів США у процесі медіаосвіти (Д. Леверанз), проблеми медіаосвіти (Д. Консідайн) та ін. Зазначимо, що в США позиції медіаосвіти стають все більш міцними саме на курсі англійської мови (English Language Arts), який традиційно передбачав вивчення рідної мови і літератури.

Однак наукових робіт у вітчизняному педагогічному дискурсі з питань взаємозв'язку медіаосвітніх технологій та професійною підготовкою майбутнього вчителя іноземної мови, на жаль, не виявлено, тому дослідження медіаосвітніх технологій являється актуальним і вчасний

Метою статті є дослідження особливостей застосування як традиційних медіаосвітніх технологій (періодичних видань, радіо, кіно, телебачення, мережі

Інтернет), так і новітніх інформаційних медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутнього вчителя іноземної мови.

Як було сказано вище, медіаосвітні технології є унікальним засобом не лише формування критичного мислення, але й розвитку творчих здібностей, засобом стимулювання бажання самоосвіти, самопідготовки, постійної спраги знань студентів.

Розглянемо соціально-педагогічну класифікацію медіа, яке поділяється: **за типом основного засобу медіа** (преса, радіо, кіно, телебачення, відео, комп'ютерні мережі та ін.), **за каналом сприйняття** (аудіо, відео, аудіовізуальні, знакові – текстові, графічні), **за місцем використання** (індивідуальне, групове, масове, домашнє, робоче, транспортне та ін.), **за змістом інформації, напрямку соціалізації** (ідеологічне, політичне, морально-виховне, пізнавально-навчальне, естетичне, екологічне, економічне), **за функціями та цілями використання** (одержання інформації, освіта, спілкування, розв'язання проблем, розвага, соціальне управління), **за результатом впливу на особистість** (розвиток світогляду, самопізнання, самовиховання, самонавчання, самоствердження, самовизначення, регуляція стану, соціалізація) [4].

У процесі професійної підготовки майбутнього вчителя іноземних мов технології медіаосвіти передбачають залучення до навчального процесу як традиційні засоби масової інформації (періодичні, професійно-орієнтовані, фахові, спеціальні та науково-методичні видання, радіо, телебачення, кіно тощо) так і засоби новітніх інформаційних технологій, а саме – програмно-апаратні засоби і пристрої, що функціонують на базі обчислювальної техніки; використовують також сучасні способи і системи інформаційного обміну, що забезпечують операції збирання, накопичення, збереження, оброблення й передавання інформації [5].

Під час професійної підготовки у ВНЗ, майбутні вчителі іноземної мови повинні отримати набір знань, умінь та навичок роботи із періодичною пресою

професійного; виділяти та аналізувати відповідні програми телебачення, глобальні інформаційні мережі, вміти користуватися основними сайтами мережі Інтернет, вести осмислений пошук необхідної інформації та аналізувати її. Все це надасть принципово нові можливості для пізнавальної та творчої самореалізації вчителя.

Ми вважаємо, що удосконалення процесу професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови передбачає відбір:

- пізнавально-інформаційних фільмів та кіноекскурсів, відповідно до навчальної програми;
- ресурсів мережі Інтернет, що дозволяють ефективно користуватися викладачем під час занять у режимі on-line або off-line;
- комп'ютерних програмно-методичні комплексів, одним з безперечних переваг яких є досить простий і доступна форма (навіть для новачків у комп'ютерному світі) надають складний комплекс інформації: текст, звук і візуальний ряд.;
- програмно-апаратних комплексів «Інтерактивна дошка», який має властивості традиційної шкільної дошки, з більшими можливостями графічного коментування екранних зображень, що дозволяє збільшити навчальне навантаження під час викладання предмета в аудиторії, забезпечує ергономічність навчання, сприяє креативному навчанню, побудованому на «аудіовізуальному діалозі» [6, с.45].

З нашої точки зору, правильний вибір та інтеграція мультимедіа у професійну підготовку майбутнього вчителя іноземної мови дозволять досягти цілей медіаосвіти, пов'язаних з уміннями студентів знаходити, готувати, передавати й отримувати необхідну інформацію.

Для підготовки майбутнього вчителя іноземної мови крім традиційних медіа технологій, доцільно використовувати ефективні новітні медіаосвітні технології, ефективність яких була перевірена на заняттях з методики

викладання англійської мови та літератури Житомирського державного університету імені Івана Франка. Розглянемо деякі з них:

- **Технології проведення «літературно-імітаційних» медіаосвітніх занять**

Суть технологій організації та проведення «літературно-імітаційних» творчих занять полягає у написання різного роду творчих матеріалів (стаття, рецензія, нарис, інтерв'ю, портрет та ін.), сценарна розробка – «екранізація» епізоду відомого літературного твору; сценарна розробка епізоду з власної заявки на оригінальний сценарій; написання оригінального міні-сценарію твору медіакультури (наприклад, розрахованого на 3-5 хвилин екранної дії, здійсненого у практиці навчальної відеозйомки); написання «режисерського сценарію» по літературному міні-сценарію (або сценарної розробці епізоду) та ін. Наприклад, на парі методики викладання зарубіжної літературі, відбулася презентація сценарної розробки «екранізації» епізоду відомого літературного твору Вільяма Сомерсета Моєма «Місяць і гріш» (The Moon and Sixpence).

- **Технологія проведення «театралізовано-ситуативних» медіаосвітніх занять**

Серед завдань, які стоять перед студентами – це створення різних аудіовізуальних медіатекстів (короткометражних фільмів, радіо/телепередач, комп'ютерної анімації тощо) за заздалегідь написаним планом і міні-сценарію. Тут важливий розподіл між студентами ролей «журналістів», «режисерів», «операторів», «дизайнерів», «акторів» міні-сценаріїв і сценарних епізодів, ведучих та учасників «телепередач» тощо; репетиційний період і практичне створення медіатексту. Як результат - порівняння та обговорення отриманих у «команд» результатів.

Наприклад, студентам пропонувалося здійснити різні трактування «дубляжу» незнайомого їм відеофрагмента (позбавленого звукової фонограми), або епізоду з іноземного фільму чи телепередачі.

- **Технологія проведення «зображально-імітаційних»медіа освітніх занять**

Технологія виконання «зображально-імітаційних» творчих занять передбачає завдання, які орієнтовані на розвиток уяви, фантазію, асоціативне мислення, невербальне сприйняття з використанням ігрових, рольових можливостей педагогічного процесу. Основні типи творчих «зображально-імітаційних» завдань це створення рекламних афіш власного медіатексту (варіант: афіші до професійних медіатекстів) за допомогою фотоколажу з домальовуваннями, або заснованих на оригінальних власних малюнках; створення малюнків і колажів на тему закордонних творів медіакультури; створення мальованих «коміксів» за мотивами тих чи інших медіатекстів, розрахованих на певну вікову аудиторію.

Наприклад, студентам була запропонована зручна програма "Студія Колаж" для створення ефектних композицій з безлічі фотографій, які можна використовувати як постери або листівки. Студенти мали можливість легко створити красивий колаж як за допомогою готових шаблонів, так і повністю самостійно, додаючи написи, прикраси і спецефекти. Зображення переглядалося на повному екрані, зберігалося та роздруковалося.

- **Технологія проведення дискусійних медіа клубу**

Основними завданнями дискусійного медіа клубу є:

- опис основних ознак кращої (гіршої) установки на сприйняття конкретного твору медіакультури;
- опис найкращих (найгірших) об'єктивних (обстановка під час перегляду та ін.) і суб'єктивних (настрій, індивідуальні психофізіологічні дані тощо) умов сприйняття медіатекстів;
- складання розповіді від імені головного героя або другорядного персонажа медіатексту: зі збереженням особливостей його характеру, лексики та ін.;

- перенесення персонажа медіатексту у змінену ситуацію (зі зміною назви, жанру, часу, місця дії медіатексту, його композиції: зав'язки, кульмінації, розв'язки, епілогу тощо; віку, статі, національності персонажа та ін.);

- складання розповіді від імені одного з неживих предметів, що фігурують в медіатексті, зі зміною ракурсу оповідання в парадоксальну, фантастико-ексцентричну сторону;

- підбір прозових, поетичних, театральних, живописних, музичних творів, що асоціюються з тим чи іншим твором медіакультури, обґрунтування свого вибору;

- складання монологів (уявних «листів» в редакції газет і журналів, на телебачення, у міністерство культури тощо) представників аудиторії з різними віковими, соціальними, професійними, освітніми та іншими даними, знаходяться на різних рівнях медіасприйняття;

- обґрунтування причин успіху медіатекстів у масовій аудиторії (опора на міф, фольклор, видовищність жанру, систему «емоційних перепадів», наявність розважальної, рекреаційної, компенсаторної й інших функцій, щасливий кінець авторська інтуїція тощо);

- складання прогнозу успіху в аудиторії тих чи медіатекстів поточного кіно / телерепертуарі за рекламними анотаціями (роліками) та ін.

Наприклад, на парі методики викладання зарубіжної літератури, після прочитання відомого літературного твору Вільяма Сомерсета Моєма «Театр» (Theatre), студентам було запропоновано перенести головну героїню Джулію Лемберт, найкращу актрису Англії, у сучасність та від її імені написати «уявного» листа на телебачення.

- **Технологія організації медіатек і медіа центрів**

Технологія організації навчальних медіатек і медіа центрів передбачає використання CD-ROM, DVD, Video CD, інтернетних сайтів і каталогів в медіатеці і медіацентрі. Медіатека – це сукупність сучасних засобів аудіо-теле,

візуальних і віртуальних комунікацій, які використовуються у процесі організації, планування і проведення занять. Медіацентр є спеціалізованим підрозділом певного загальноосвітнього навчального закладу (середньої школи, ліцею, коледжу тощо) або вищого навчального закладу. Медіацентр є головною складовою цілісної системи інформатизації навчального закладу України та бере участь у формуванні і виконанні затверджених для нього у встановленому порядку планів і програм, звітуючи по цих видах діяльності перед керівництвом навчального закладу, до складу якого він входить. Головною метою медіатеки чи медіа центру є навчання студентів цілеспрямованому пошуку інформації.

У Житомирському державному університеті Івана Франка на базі кафедри методики викладання іноземних мов та прикладної лінгвістики з 1995 року існує Центр самопідготовки вчителів іноземних мов як результат плідної співпраці з Британською Радою в Україні та Американським Домом. Центр має потужну матеріально-технічну базу.

Наш досвід роботи у ВНЗ показав, що комплексне використання розроблених нами медіаосвітніх технологій мотивує майбутніх вчителів до опанування своєї професії, дає їм можливість глибоко і всесторонньо сформувати невивчаючі вміння і навички, вчить раціонально використовувати засоби медіаосвіти у своїй професійній діяльності, критично відноситися до отриманої інформації, вміти аналізувати та розпізнавати медіатексти, ознайомитися з новими тенденціями у викладанні свого предмета, новими підходами до викладання свого предмета, удосконалити знання педагогічного розвитку особистості, активізувати та мотивувати студентську навчально-пізнавальну діяльність.

Список використаних джерел та літератури

1. Дубасенюк О.А. Інноваційні освітні технології та методики в системі професійно-педагогічної підготовки // Професійна педагогічна освіта:

- інноваційні технології та методики: Монографія / За ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2009. – С. 14.
2. Конституція України // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> від 9.03.2012.
3. Медиаобразование // Российская педагогическая энциклопедия. Т. 1 / Гл. ред. В. В. Давыдов. – М.: Большая российская энциклопедия, 1993, с. 555.
4. Онкович Г.В. Медіаосвіта (Загальний курс) Програма навчального курсу для студентів вищих навчальних закладів // Електронний ресурс // Онкович Г.В. – Режим доступу: edu.of.ru/attach/17/82979.doc від 21.09. 2011.
5. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
6. Сороко Сороко Н.В. Дидактичні функції інформаційних і комунікаційних технологій у професійній діяльності вчителя словесника / Н.В. Сороко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2008. – Вип.1. – С. 45

Применение медиаобразовательных технологий в профессиональной подготовке будущего учителя иностранного языка

В статье раскрыты особенности введения и рационального использования как традиционных так и новых медиаобразовательных технологий в профессиональной подготовке будущего учителя иностранного языка. Проанализировано их влияние на учебно-воспитательный процесс.

Ключевые слова: медиаобразование, медиаобразовательные технологии, подготовка будущего учителя иностранного языка.

Using Mediaeducational Technologies in the Training of Future Foreign Language Teachers

The article deals with the administration and management of traditional and new mediaeducational technologies in the training of future foreign language teachers. The influence of mediaeducational technologies on the educational process is analyzed.

Keywords: media education, media-educational technologies, future foreign language teachers' training.